

ירמיהו ל"ב

1. מצודת דוד פס' א'
(א) שמונה עשרה - כי נבוכדנצר מלך בדי' ליהויקים והוא מלך י"א שנים הרי ח' שנים ויכניה בנו מלך ג' חדשים וי' ימים ואחריו מלך צדקיה אם כן עשירית לצדקיה היא י"ח לנבוכדנצר:
2. רד"ק פס' ב'
(ב) בחצר המטרה - בחצר שהיו נשמרים שם האסורים מטרה שרשו נטר ענין שמירה כמו הינטור לעולם ותרגום ויאסוף אותם למשמר לבית מטרא:
3. רד"ק פס' ה'
(ה) עד פקדי אותו - רוצה לומר שאקח נשמתו:
4. ויקרא כ"ה, כ"ה - כ"ח
(כח) פי מונך אחיך ומכר מאחזתו ויבא גאלו הקרב אליו ויגאל את ממכר אחיו:
(כז) ואיש פי לא יהיה לו גאל והשיגה דו ומצא פדי גאלתו:
(כז) וחשב את שני ממכרו והשיב את העדף לאיש אשר מכר לו וישב לאחזתו:
(כח) ואם לא מצאה דו די השיב לו והיה ממכרו ביד הקנה אתו עד שנת היובל ויצא ביבול וישב לאחזתו:
5. ספר החינוך מצוה ש"ל
משרשי המצוה על צד הפשט, שרצה השם להודיע לעמו כי הכל שלו, ולבסוף ישוב כל דבר לאשר חפץ הוא ליתנה בתחילה, כי לו הארץ, כמו שכתוב [שם, שם כ"ג] כי לי הארץ. ועם מצוה זו של ספירה שנה שנה ירחיקו עצמם שלא יגזלו קרקע חבירם ולא יחמדוה בלבם, בדעתם כי הכל שב לאשר חפץ האל שתהיה לו.
וענין זה של יובל דומה קצת למה שנהוג לעשות במלכותא דארעא, שלוקחין אדנות מזמן לזמן מערי הבצורות אשר לשריהם, להזכיר להם יראת האדון. וכן הדבר הזה, שרצה השם שישוב כל קרקע לאשר לו אחוזת הארץ ממנו ברוך הוא, וכן כל עבד איש יצא מתחת ידו ויהיה ברשות בוראו. ואולם מלכי ארץ יעשו כן ליראתם פן ימרדו השרים בהם, והאל ברוך הוא צוה לעמו כן לזכותם ולהיטיב להם, כי השם חפץ להיטיב להם בטובו הגדול.
6. רמב"ם שמיטה ויובל פרק י', הלכה ה', ח' - ט'
(ה) אבל כל הגאונים אמרו שמסורת היא בידיהם איש מפי איש שלא מנו באותן השבעים שנה שבין חרבן בית ראשון ובנין בית שני אלא שמטות בלבד בלא יובל וכן משחרב באחרונה לא מנו שנת החמשים אלא שבע שבע בלבד מתחלת שנת החרבן וכן עולה בגמרא ע"ז חשבון זה שהוא קבלה:
- (ח) משגלה שבט ראשון ושבט גד וחצי שבט מנשה בטלו היובלות שנאמר וקראתם דרור בארץ לכל יושביה בזמן שכל יושביה עליה והוא שלא יהיו מעורבבין שבט בשבט אלא כולין כולן יושבים כתקנן בזמן שהיובל נוהג בארץ נוהג בחו"ל שנאמר יובל היא בכ"מ בין בפני הבית בין שלא בפני הבית:
- (ט) ובזמן שהיובל נוהג דין עבד עברי ודין בתי ערי חומה ודין שדה חרמים ודין שדה אחוזה ומקבלין גר תושב ונוהגת שביעית בארץ והשמטת כספים בכל מקום מן התורה ובזמן שאין היובל נוהג אינו נוהג אחד מכל אלו חוץ משביעית בארץ והשמטת כספים בכל מקום מדבריהם כמו שביארנו:
7. רד"ק פס' ז'
(ז) משפט הגאולה - אם מכרתיו לאחר לך משפט הגאולה שתגאלהו מידו אף כי אתה ראוי לקנותו מידי:
8. אברבנאל פס' ח'
(ח) ומיד אח"ז בא חנמאל אל חצר המטרה ואמר לירמיהו שיקנה שדהו כאשר דבר אליו האלקים, ואמנם אומרו ואדע כי דבר ה' הוא אין ענינו שבא דבר ה' אל חנמאל לעשות זה כי חנמאל לא היה נביא השם ולא גם כן שהיה ירמיהו בראשונה מסופק בנבואה שבאתהו על זה אם היתה נבואה אם לא ושעתה נתאמת אצלו כי דבר ה' הוא, כי הנה הנביאים לא היו מסופקים בנבואתם והנבואה תודיעם שהיא נבואה בחוזק הרגשה כמו שכתבתי בפירוש הנביא אשר אתו חלום וכו', אבל פירוש הפסוק הנה הוא שבעבור שלא זכר הנביא בספור הענין שצוהו השם שיקנה השדה אבל א"ל בלבד שיבא לו חנמאל לבקש ממנו הדבר הזה כי לו משפט הגאולה ולא היה זה צווי ברור, לכן אמר כאן ואדע כי דבר ה' הוא רוצה לומר אני ידעתי מאופן הנבואה שהגיעה לי כי דבר ה' הוא ר"ל שאקנה את השדה וכי הוא יתברך העיר את רוח חנמאל לזה כדי שאני אקנה את השדה ויהיה לאות ולמופת לבני יהודה שעוד יקנו שדות וקרמים בארצם עם היות חיל הכשדיים צרים עליהם וילכדום, וכן אמר הוא בתפלתו ואתה אמרת אלי אדני ה' קנה לך השדה בכסף וגומר שגילה בזה שהוא צוה בנבואתו לקנותו ואין זה אלא כמ"ש כי לך משפט הגאולה לקנות ולזה אמר אחריו ואדע כי דבר ה' הוא:

9. מלבי"ם פס' י"א

(יא) ואקח את הספר המקנה - היה מנהגם לכתוב שני ספרים, א] ספר המקנה - שבו היה כתוב שפלוני מכר שדה פלונית לפלוני ביום פלוני, וספר זה היה חתום וקשור להיות למשמרת, ועם ספר הזה היו כתובים ג"כ המצוה - היינו התנאים שהם ממצות התורה כמו נתינת הכסף, ודין חזרה ביובל ליורשים, מספר שני תבואות הוא מוכר וכדומה, והחקים - הם העניינים שהם מנמוסי המדינה במכירת שטרות, ור"ל את החתום המצוה - שהמצוה והחקים היו חתומים וצוררים עם ספר המקנה, ב] ואת הגלוי - היה ספר שטר מכירה שהיה מגולה בלתי מקושר וחתום שהיה ביד הקונה להראות לכל שהוא שדהו לבל יצטרך לפתוח ספר החתום בכל עת:

10. רד"ק פס' י"ב

לעיני חנמאל דודי - רוצה לומר בן דודי כי בן דודו היה כמו שאמר למעלה וכן ואת לוט אחיו רוצה לומר בן אחיו או חנמאל זה היה אחר שהיה דודו אחי אביו והמוכר היה בן דודו אבל חנמאל זה שהיה דודו היה שם בעת המקנה ובאמרו שנתן לו ספר המקנה ר"ל עם הספרים האחרים אלא שזכר ספר המקנה שהיא העיקר:

11. רש"י פס' י"ז

(יז) לא יפלא - לא יחד ויודע אתה שסופנו לגלות ולמה אמרת לי לקנות שדה:

12. יומא ס"ט

והא דרב מתנא מטייא לדרבי יהושע בן לוי דאמר רבי יהושע בן לוי למה נקרא שמן אנשי כנסת הגדולה שהחזירו עטרה ליושנה אתא משה אמר האל הגדול הגבור והנורא אתא ירמיה ואמר נכרים מקרקרין בהיכלו איה נוראותיו לא אמר נורא אתא דניאל אמר נכרים משתעבדים בבניו איה גבורותיו לא אמר גבור אתו אינהו ואמרו אדרבה זו היא גבורת גבורתו שכובש את יצרו שנותן ארץ אפים לרשעים ואלו הן נוראותיו שאלמלא מוראו של הקדוש ברוך הוא היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות.

13. במדבר רבה פרשה י'

א"ר ישמעאל באותו הלילה שהשלים שלמה מלאכת בהמ"ק נשא בתיה בת פרעה והיה שם צהלת שמחת ביהמ"ק וצהלת בת פרעה ועלתה צהלת שמחת בת פרעה יותר מצהלת בית המקדש הוא דאמר מתלא כולא מחנפים למלכא ולכך נקרא למואל שהשליך עול מלכות שמים מעליו כלומר למה לו אל ובאותו שעה עלתה במחשבה לפני הקב"ה להחריב את ירושלים הה"ד (ירמיה לב) כי על אפי ועל חמתי וגו'.

14. נידה ס"ט

תנו רבנן שנים עשר דברים שאלו אנשי אלכסנדריא את רבי יהושע בן חנינא ג' דברי חכמה ג' דברי הגדה ג' דברי בורות ג' דברי דרך ארץ

שם ע:

כתוב אחד אומר כי בחר ה' בציון וכתוב אחד אומר כי על אפי ועל חמתי היתה העיר הזאת למן היום אשר בנו אותה עד היום הזה כאן קודם שנשא שלמה את בת פרעה כאן לאחר שנשא שלמה את בת פרעה: